

Prostředky právní ochrany duševního vlastnictví na českém území

Ivo Telec, Pavel Tůma*

1. ÚSTAVNĚPRÁVNÍ OCHRANA

Základní pravidla ochrany duševního vlastnictví v České republice jsou stanovena v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Z toho mj. vyplývá její nadzákonný charakter. Všechny právní předpisy nižší právní síly musí být v souladu s pravidly zakotvenými v Listině, práva zde zaručená jsou obecně přímo aplikovatelná a je možno se jich soudní cestou dovolat.¹

Vedle obecných soudů, které jsou při rozhodování vázány jak zákony, tak všemi předpisy vyšší právní síly, tedy i Listinou základních práv a svobod, je nejvýznamnějším garantem ochrany ústavně zaručených práv český Ústavní soud. Tento soud je Ústavou koncipován jako soud zvláštní, stojící mimo soustavu obecných soudních orgánů, a v žádném případě ho nelze považovat za odvolací instanci proti rozhodnutí obecných soudů. Jeho základním posláním je kontrola dodržování ústavnosti při výkonu pravomocí prakticky všech státních orgánů České republiky.

Na rozdíl od obecných soudů je Ústavní soud nadán speciální legislativní pravomocí, která mu umožňuje rušit všechny legislativní akty orgánů veřejné moci, které jsou v rozporu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána. Tato pravomoc je nazývána jako tzv. *negativní legislativní pravomoc*, a to proto, že Ústavní soud je oprávněn neústavní předpisy rušit, ale ne už takto zru-

šené předpisy nahrazovat či jinak vytvářet. To je potom již úloha příslušných orgánů, které by měly při své legislativní pravomoci dbát právního názoru Ústavního soudu, pokud chtějí, aby nový právní předpis nebyl znovu předmětem řízení před Ústavním soudem.

Ústava České republiky je i v případě Ústavního soudu věrna tradici kontinentálního právního systému, kde soudy právo netvoří, ale pouze aplikují. Kontrola ústavnosti prováděná Ústavním soudem je pak dvojího druhu, a to tzv. kontrola abstraktní a kontrola konkrétní. *Abstraktní kontrola* spočívá v pravomoci Ústavního soudu rušit neústavní právní předpisy bez ohledu na skutečnost, jestli na základě tohoto předpisu bylo protiprávně zasáhnuto do ústavně zaručených práv a svobod jedinců. Okruh osob oprávněných k podání podnětu na takovéto přezkoumání právního předpisu je poměrně úzký. Jde zásadně o osoby nadané veřejnoprávními pravomocemi, jako je prezident republiky nebo skupina poslanců nebo senátorů. *Konkrétní kontrola* ústavnosti spočívá v právu každého jedince podat ústavní stížnost v případě, kdy se domnívá, že jednáním orgánu veřejné moci bylo zasaženo do jeho ústavně zaručených práv a svobod.

Ústavní soud judikoval, že procesní rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví není napadnutelné před Ústavním soudem, pokud tímto rozhodnutím není zpochybněna ústavnost celého řízení. Nezákonost nutně neznamená neústavnost.²

* Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., autor je profesorem občanského práva na katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a na katedře občanského, obchodního a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a advokátem; e-mail: Ivo.Telec@upol.cz nebo Ivo.Telec@law.muni.cz.

JUDr. Pavel Tůma, autor je doktorandem na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a advokátním koncipientem; e-mail: tuma@mail.muni.cz.

¹ Podrobněji viz TELEC, I.: The Human Rights Dimension of Author's Rights and Neighbouring Rights from the Czech Constitutional Perspective. In: GANEA, P. – HEATH, CH. – SCHRICKER, G. (eds.): Urheberrecht Gestern – Heute – Morgen. Festschrift für Adolf Dietz zum 65. Geburtstag, München: Verlag C. H. Beck, 2001, ss. 67–78. DRAHOS, P.: Intellectual Property and Human Rights. Intellectual Property Quarterly, Roč. 3, 1999, č. 1, ss. 349–371.

² Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 8. 1996 ve věci sp. zn. II. ÚS 225/95, uveřejněné pod č. 17/1996 ve Sbírce nálezů a usnesení. 1996, svazek č. 6., ss. 559–562.

2. SOUKROMOPRÁVNÍ OCHRANA

Vzhledem k širokému rozsahu statků chráněných právem duševního vlastnictví a jejich vzájemné povahové různorodosti, je soukromoprávní úprava ochrany těchto statků v České republice poněkud roztržštěná. Neexistuje kodifikace této právní oblasti jako celku, a ani jeho jednotlivých částí. Přestože v minulosti bylo provedeno několik pokusů o kodifikaci průmyslových práv, skutečné realizace se tato myšlenka nikdy nedočkala. Jediným předpisem stanovícím úpravu vícero druhů nehmotných statků je pak pouze autorský zákon, u kterého však o povaze kodifikace můžeme mluvit jen stěží.

Přestože základní hmotněprávní úprava těchto práv je značně různorodá, prostředky jejich ochrany jsou ve všech případech obdobného charakteru.

Základním prostředkem ochrany je pak soukromoprávní žaloba. Soukromoprávní povaze práv duševního vlastnictví pak odpovídá skutečnost, že ve všech případech zásahu do práv majitelů je možné civilní řízení zahájit pouze na návrh oprávněné osoby; nikdy z úřední povinnosti. Soukromoprávní cestou se lze dovolávat několika základních nároků.³

2.1 NEGATORNÍ NÁROK

Negatorní nárok (nárok na zákaz rušení práva) neboli na zdržení se určité hospodářské nebo jiné činnosti je v praxi běžným nárokem. Předpokladem je, že rušení práva trvá, hrozí, že s rušením práva bude započato nebo se bude opakovat; například vzhledem k přípravě výroby spotřebního zboží, které je z hlediska duševního vlastnictví padělkem.

Soudy tento nárok nepřiznávají, jestliže kupříkladu v průběhu řízení a pod jeho tlakem žalovaný ukončil nekalou činnost a ani náznakem nebylo v řízení prokázáno hrozící opakování nebo obnovení. V takovém případě by měl žalobce s ohledem na nastalý vývoj skutkového stavu vzít žalobu zpět, pokud jde o tento žalobní nárok.⁴

2.2 ODSTRANĚNÍ NÁSLEDKŮ NEBO ZNIČENÍ ZBOŽÍ

Restituční nárok (nárok na obnovu stavu před zásahem do práva) čili na odstranění protiprávních následků bývá sice uplatňován, nicméně jeho soudní přiznávání je již méně časté. Tento nárok bývá uspokojen

nejen stažením výrobků z obchodování, ale též zničením výrobků. Taktéž jim lze postihnout zničení různých nekalých pomůcek, používaných k zásahům do práv nebo k vyloučení funkčnosti technických ochranných prostředků. Nárok na zničení výrobků byl výslovně upraven až roku 2000. Odtud může pramenit i malá zkušenost s jeho soudním nařizováním.

Soudní nařizování zničení výrobků není dosud běžné. Nicméně žaloby se v tomto směru objevují. Některé zákony také stanoví, že tento nárok lze uplatnit až podpůrně, jestliže nebylo možné neoprávněný zásah odstranit jinak; tj. méně závažným způsobem.

Dosavadní zkušenosti s tímto institutem spadají spíše do veřejnoprávních režimů celních a spotřebitelských. Své opodstatnění při soudcovské úvaze o nařízení zničení výrobků může hrát též to, zda hrozí opakování protiprávního zásahu nebo zda hrozí vývoz rušebních předmětů poté, co budou staženy z tuzemského trhu a pouze uskladněny a nikoli zničeny.⁵

2.3 INFORMACE O PŮVODU VÝROBKŮ

Informační nárok, který se týká původu a informací o jeho uvádění na trh, byl výslovně legálně upraven až roku 2000 a zkušenosti s jeho soudním přiznávání zatím nelze zobecnit.

2.4 MORÁLNÍ NEBO PENĚŽITÉ ZADOSTIUCINĚNÍ

Morální zadostiučinění bývá v našich věcech méně časté. Narozdíl například od neoprávněných zásahů do všeobecných osobnostních práv. Je-li požadováno morální zadostiučinění i zde, pak takový nárok vesměs směřuje k veřejné omluvě například v odborném tisku, který je odebírán a čten v odborných kruzích.

Vedle výše zmíněného restitučního nároku bývá nárok na peněžité zadostiučinění v praxi uplatňován a soudy přiznávají nejčastěji. Předpokladem však je prokázání vzniku nemajetkové újmy, která není škodou na věci ani ušlým ziskem, anebo alespoň její hrozby.

Tím, že žalobce uvádí v žalobě výši nároku na peněžité zadostiučinění často ve značné výši, sleduje též vyvolání tlaku na žalovaného, aby žalovaný věc ukončil smírem. Lze-li výši takového (nebo jiného) nároku zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy (§ 136 o. s. ř.). Nejde však o volnou soudcovskou úvahu nepodléhající hodnocení a přezkoumání, nýbrž o kvantitativní

³ Podrobněji viz TELEC, I.: The Enforcement of Industrial Property Rights in the Czech Republic. *International Review of Industrial Property and Copyright Law (IIC)*. Roč. 32, 2001, č. 8, ss. 935–950.

K problematice smírčího řízení viz RABAN, P.: Schiedsgerichtverfahren in Tschedisen und in der Slowakei. *Wirtschaft und Recht in Osteuropa (WiRO)*. 2000, č. 3, ss. 92–96.

K problematice mimosoudního řešení sporů viz GURRY, F.: Resolving Intellectual Property Disputes through Arbitration and Mediation. In: *Intellectual Property Rights in the Czech Republic*. Praha: EuroForum, 1993, část č. 17.

⁴ Viz TELEC, I.: The Enforcement of Industrial Property Rights in the Czech Republic. *International Review of Industrial Property and Copyright Law (IIC)*. Roč. 32, 2001, č. 8, ss. 935–950.

⁵ Viz op. cit. v poz. 32.

posouzení základních souvislostí případu. K tomu dochází například tehdy, jestliže žalobce nezná všechny okolnosti neoprávněného zásahu do jeho práva, protože v kritické době neměl přístup do výrobních nebo obchodních prostor žalovaného. Jiným případem může být nepoměrně nákladné znalecké dokazování.

Přestože k přiznání tohoto nároku není vyžadováno zavinění, úmysl či nedbalost, soudy jej zohledňují při stanovení výše peněžité satisfakce za nemajetkovou újmu. Prostřednictvím požadavku na přiznání morálního zadostiučinění se žalobce mnohdy snaží dosáhnout náhrady ušlého zisku. Z právního hlediska jsou však tyto nároky odlišné a jsou založeny na rozdílných odpovědnostních principech.⁶

2.5 NÁHRADA SKUTEČNÉ ŠKODY A UŠLÉHO ZISKU

Obecná úprava deliktů vznikajících z porušení soukromoprávních povinností je obsažena v českém občanském zákoníku. V případě odpovědnosti za škodu se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Pro vznik této odpovědnosti je vyžadováno zavinění. Přednostním způsobem náhrady škody je relutární náhrada. Požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu. Vzhledem k povaze duševního vlastnictví však tato naturální restituce prakticky nepřipadá v úvahu. Zvláštní zákony z práva duševního vlastnictví speciální úpravu náhrady škody neupravují. Jde-li však o vztah obchodněprávní, použijí se speciální ustanovení obchodního zákoníku.

Je-li tedy neoprávněným zásahem do práv duševního vlastnictví nebo nekalou soutěží způsobena škoda, má poškozený právo na její náhradu. Může jít jak o škodu skutečnou, tak i o ušlý zisk. Jako náhrada skutečné škody bývá v praxi nárokována například peněžitá náhrada za poškození nebo zničení prototypu nebo modelu výrobku či zboží na skladě, náhrada nákladů vynaložených na odhalení a určení výše škody nebo na odhalení škůdce apod.

Náhrada škody se celkově vzato v praxi uplatňuje v našem případě poměrně málo. Postižený se totiž povytce domáhá peněžitého zadostiučinění, které je navíc založeno na principu objektivní odpovědnosti. O soudcovském určování výše škody platí *mutatis mutandis* to, co bylo řečeno shora u soudcovského určení výše peněžitého zadostiučinění (§ 136 o. s. ř.).

Praktickou potíží je, že o náhradě škody rozhodují v prvním stupni okresní soudy, zatímco o nárocích z práv duševního vlastnictví, jakož i o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení, rozhodují v prvním stupni soudy krajské. Proto nelze vyloučit procesní nebezpečí odlišných skutkových zjištění a jejich odlišných posouzení různými soudy, přestože jde o dů-

sledky jednoho a téhož neoprávněného zásahu do téhož práva.

2.6 NÁROKY Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

Uplatňování obecných soukromoprávních nároků na vydání bezdůvodného obohacení, ač jde o starý římskoprávní institut (*actio*), bývá v našich případech méně časté. Příčina spočívá v praktickém upřednostňování široce pojímaných peněžitých zadostiučinění. Nicméně vydání bezdůvodného obohacení přichází v úvahu i vedle poskytnutí zadostiučinění a vedle náhrady škody. Například tam, kde na straně uživatele chybí právní důvod (právní titul) využívání cizího duševního vlastnictví, jímž je zejména licenční smlouva, anebo tam, kde tento důvod sice původně byl, ale odpadl; například v důsledku vypovězení licenční smlouvy poskytovatelem licence. Tam, kde je právo na vydání bezdůvodného obohacení uplatněno, jedná se v našich případech mnohdy o značně vysoké částky, které dosahují i mnoha miliónů korun.

Jestliže bezdůvodně obohacený nebyl v dobré víře, je povinen vydat nejen bezdůvodné obohacení, které by se rovnalo ceně smluvní licence, ale též veškeré užítky (viz § 458 odst. 2 obč. zák.). Užitek je kupříkladu čistý zisk z neoprávněného využívání patentovaného výrobního postupu bez ohledu na to, je-li zisk dále investován nebo přenechán třetí osobě; například rozdělen akcionářům. Tomu, kdo však byl v dobré víře, že mu bezdůvodné obohacení patří, což je věc důkazná, připadají užítky z něho do jeho vlastnictví. O soudcovském určování výše bezdůvodného obohacení platí *mutatis mutandis* to, co bylo řečeno shora u soudcovského určení výše peněžitého zadostiučinění a u výše náhrady škody (§ 136 o. s. ř.).

V některých případech může být obtížné důkazně odlišit, co jsou užítky z bezdůvodného obohacení a co užítky získané po právu z něčeho jiného. Proto se někdy advokáti vyhýbají uplatňování práva na vydání užitků z bezdůvodného obohacení. Navzdory tomu, že zlá víra žalovaného bývá prokazatelná, neboť žalovaný obvykle musel vědět – zejména po výstraže postiženého – že neoprávněně využívá cizí majetek.⁷

Zvláštní úpravu bezdůvodného obohacení obsahuje autorský zákon pro oblast práva autorského, práv souvisejících a práva pořizovatele databáze. Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s chráněným předmětem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Takto pojatý způsob určení bezdůvodného obohacení ztrácí povahu pouhého restitučního nároku na vydání bezdůvodného obohacení a blíží se již pojetí sankčnímu. Dvojnásobná výše bezdůvodného obohacení v sobě za-

⁶ Viz op. cit. v pozn. 32.

⁷ Viz op. cit. v pozn. 32.

hrnuje jak vydání neoprávněného majetkového prospěchu, tak mimo to i soukromou sankci vyplácenou k rukám majitele práva za neoprávněné užití duševního vlastnictví.

2.7 URČOVACÍ ROZSUDEK

Soudní rozhodnutí o tom, že určité zboží je z hlediska duševního vlastnictví padělkem nebo nedovolenou napodobeninou, přináší veřejnoprávní důsledky pro další legální postupy na poli veřejného práva, zejména celního a spotřebního.

Praktická potíž spočívá v tom, že dosažení takového pravomocného soudního rozhodnutí obvykle znamená značnou časovou ztrátu. To může ochromit účinnost dalších veřejnoprávních kroků a postiženému se tím zvyšují i náklady, které musí vynaložit na ochranu svého práva.⁸

2.8 ZVEŘEJNĚNÍ ROZHODNUTÍ

a) Soukromé zveřejnění skutkového děje nebo stavu věci

Postižení někdy hledají rychlou a mimosoudní cestu nápravy. K tomu používají příhodných obchodních zbraní. Osvědčenou cestou k nápravě bývá zveřejnění skutkového děje nebo stavu věci na vlastní náklady postiženého například v odborném tisku. Někdy se tak děje formou placené inzerce, jindy různými odbornými články apod. Tyto obrané a někdy i nápravné postupy bývají obchodně velmi účinné. Často účinnější než pravomocný soudní rozsudek, dosažený po několika letech nákladného soudního sporu s někdy nepřilíš jistým výsledkem. Výdaje na tuto sebeobranu jsou leckdy nižší než náklady soudního řízení. Plně však zatěžují postiženého.

b) Veřejná omluva

Morální zadostiučinění veřejnou omluvou je sice možné, nicméně v našich případech nebývá obvyklé. Postižený vesměs sleduje majetkové zájmy, které směřují k peněžitým zadostiučiněním.

c) Zveřejnění rozsudku na náklady druhé strany

O právu zveřejnit rozsudek na náklady druhé strany výslovně hovoří jen autorský zákon a obchodní zákoník u práva proti nekalé soutěži. V ostatních případech je toto právo buď zahrnuto v demonstračních výčtech nároků z práv průmyslového vlastnictví, anebo není upraveno vůbec. Proto je v některých případech jeho aplikace otázkou výkladovou. To vzná-

ší též požadavek na soudcovskou odvahu takto rozhodnout.

Negativně se zde projevuje roztržičnost zákonodárné úpravy duševního vlastnictví do řady zvláštních zákonů, které nejsou v obecných věcech zcela shodné. Příčinou je nedostatek legislativně politického nebo legislativně technického sjednocení předpisů podobného věcného obsahu na vládní úrovni. Běžně však nebývá toto právo uplatňováno, protože k soudnímu přiznání práva zveřejnit pravomocný rozsudek většinou dojde až se značnou prodlevou, kdy žalobce na tom ztrácí hospodářský zájem.

3. TRESTNÍ OCHRANA SOUDNÍ

V souladu s mezinárodními závazky a ústavní úpravou může být v České republice trestným činem pouze takový čin, který je pro společnost nebezpečný a naplní znaky vymezené v zákoně. Takovým zákonem, který až na výjimky upravuje všechny existující trestné činy v České republice, je trestní zákon (zák. č. 140/1961 Sb.).

Jako společensky nebezpečná, a tedy i trestněprávně postižitelná, jsou považována i taková jednání, kterými je zasaženo do práv duševního vlastnictví. Pochopitelně že ne každé jednání, které je v rozporu s předpisy na ochranu duševního vlastnictví, je trestným činem. Musí jít o jednání, které naplní určitý stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Jedná se tedy o činy, jejichž zejména ekonomický dopad se vymyká běžnému standardu. Vedle dokonaných trestných činů je trestán také pokus o trestný čin a u zvlášť závažných trestných činů i jejich příprava. Trestána je i organizace, návod a pomoc k trestnému činu.

Trestného činu se může dopustit pouze fyzická osoba. Trestněprávní odpovědnost právnických osob, která se připravuje, zatím neodpovídá koncepci, na níž je dosud postaveno české trestní právo.

Součástí trestního řízení může být i tzv. řízení adhezní, tedy řízení o náhradě škody. Toto řízení pak pro majitele práva, tedy poškozeného, znamená možnost domoci se svých majetkových nároků již v řízení trestním, což může představovat především časovou a finanční úsporu. Adhezní řízení se ale netýká vydání bezdůvodného obohacení.

3.1 TRESTNÝ ČIN PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÉHO PRÁVA, PRÁV SOUVISEJÍCÍCH S PRÁVEM AUTORSKÝM A PRÁV K DATABÁZI (§ 152 TRESTNÍHO ZÁKONA)

Tento trestný čin postihuje taková jednání, kterými je neoprávněně zasaženo do zákonem chráněných

⁸ Viz usnesení bývalého Krajského obchodního soudu v Plzni ze dne 21. 12. 2000 ve věci sp. zn. 22 Cm 38/2000, usnesení bývalého Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 23. 3. 2001 ve věci sp. zn. 11 Cms 91/97.

práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému či televiznímu vysílání a databázi.

Prostřednictvím tohoto trestného činu je zajištěna ochrana autorským právům, skoro všem právům s autorským právem souvisejícím a právům pořizovatele databáze. Jedná se o *blanketní normu*, kdy trestní zákon odkazuje na normu z jiného odvětví než trestního práva. Skutek, kterým byl dokonán tento trestný čin, zároveň vždy představuje i zásah do soukromého subjektivního práva jiné osoby a vzniká tak vždy i soukromoprávní odpovědnost za zásah do tohoto práva. Trestní právo rovněž vedle dokonání trestných činů postihuje i pokus o trestný čin. I v tomto případě většinou vznikne odpovědnost soukromoprávní, neboť autorským zákonem je reprobováno i jednání, kterým je právo k příslušnému nehmotnému statku ohroženo, nikoli pouze porušeno.

Trestný čin porušování autorského práva a práv souvisejících je trestným činem *úmyslným*. Pachateli tohoto trestného činu musí být prokázán úmysl neoprávněně tato práva poškozovat, a to úmysl přímý či nepřímý. Pachatel tedy musí vědět, že se jednáním dopouští zásahu do práv jiné osoby nebo s touto možností musí být alespoň srozuměn. Tato znalost se vztahuje pouze na okolnosti skutkové, nikoli právní. Není tedy nutné, aby pachatel věděl cokoli o podmínkách autorskoprávní ochrany. Zásada, že neznalost zákona neomlouvá, platí i pro oblast trestněprávní ochrany duševního vlastnictví.⁹

V případě přímého úmyslu je nutné prokázat, že pachatel věděl, že nehmotný statek, který užívá, je majetkem jiné osoby; tedy že jej užívá neoprávněně. Pokud se nepodaří tento přímý úmysl prokázat, postačí pro trestnost činu jednání v nepřímém úmyslu; tedy zda pachatel věděl, že může svým jednáním trestný čin spáchat a byl s tím srozuměn. Tato forma zavinění je pak velmi blízká vědomé nedbalosti, kdy jednáající osoba věděla, že může způsobit trestný čin, ale bez přiměřených důvodů spoléhala, že trestný čin nespáchá. Osoba jednáající ve vědomé nedbalosti již není v tomto případě trestně odpovědná.

Jako zásadní lze považovat soudní rozhodnutí, podle kterého je za jednání v nepřímém úmyslu považováno například další rozšiřování pirátských rozmnoženin chráněných děl, pokud pachatel tyto rozmnoženiny *sám získal za neodůvodněně a nepřiměřeně nízkou cenu*.¹⁰

Otázka prokázání úmyslu pachatele je zásadním li-

mitem pro možnost uplatnění trestněprávní ochrany. To ovšem neznamená, že jednání, kterým je zasahováno do autorských a souvisejících práv a které nenaplní znaky trestného činu, nemůže vyvolat vznik soukromoprávní odpovědnosti.

Vzhledem k povaze autorských práv a práv souvisejících je v praxi běžné, že jedním činem pachatel zasáhne do několika chráněných práv několika osob. Například pořádáním diskotéky bez licence udělené kolektivním správcem se pořadatel běžně dopustí zásahu do práv autorů k hudebním dílům, práv hudebníků a zpěváků k jejich hudbě nebo zpěvu a práv výrobců zvukových záznamů k jejich nahrávce. Pro trestnost daného činu však stačí, že došlo k společensky nebezpečnému zásahu byť jen do jedné skupiny uvedených práv. Případně porušení dalšího druhu práv jiného okruhu majitelů již bude mít vliv pouze na výši trestu.¹¹

Za tento trestný čin je možné uložit zejména trest odnětí svobody, a to maximálně na dobu 5 let nebo peněžitý trest v maximální výši 5 000 000 Kč. Pro poškozenou osobu je významná možnost uložení trestu propadnutí věci, která sloužila ke spáchání trestného činu nebo která byla k tomu určena. Tento trest je vhodné uložit například v případě prodeje nelegálních nahrávek, kdy tyto nahrávky mohou být postiženy výkonem trestu propadnutí ve prospěch státu. Dále je za tento trestný čin možno uložit doplňkový trest zákazu činnosti. V úvahu bude připadat zejména zákaz pořádání hudebních, filmových či jiných produkcí nebo zákaz obchodování se zbožím určitého druhu v případě prodeje nelegálních nahrávek.¹²

3.2 TRESTNÝ ČIN PORUŠOVÁNÍ PRŮMYSLOVÝCH PRÁV (§ 151 TRESTNÍHO ZÁKONA)

Tohoto trestného činu se dopustí osoba, která neoprávněně zasáhne do práv k chráněnému vynálezu, užitému vzoru, průmyslovému vzoru a topografií polovodičových výrobků. Nejedná se tedy o kompletní výčet všech předmětů průmyslového vlastnictví. Jde pouze o některá tzv. tvůrčí průmyslová práva.

Ochranné známky a označení původu výrobků jsou chráněny odlišnou skutkovou podstatou. Práva k odrůdám rostlin a práva k zlepšovacím návrhům, přestože jsou také tvůrčími právy, nejsou trestněprávně chráněna vůbec. V žádném případě nelze zásah do práv k těmto předmětům podřadit pod tuto skutkovou pod-

⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 1996 ve věci sp. zn. 2 Tzn 46/96, uveřejněno pod č. Rt 9/1997 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. 1997, č. 2, ss. 57–60.

¹⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 8. 1994 ve věci sp. zn. 7 To 286/94, uveřejněno v Soudních rozhledech. Roč. 1, 1995, č. 6, ss. 129–131.

¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2003 ve věci Tz 75/2001, uveřejněno v Právních rozhledech. Roč. 9, 2001, č. 11, ss. 563–566.

¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 1999 ve věci Tz 130/99, uveřejněno v Soudní judikatuře. Roč. 3, 2000, č. 6, s. III. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2003 ve věci sp. zn. 7 To 15/2003, uveřejněné v Trestněprávní revue, 2003, č. 8, ss. 239–244.

statu ani použitím analogie, neboť by šlo o analogii v neprospěch pachatele, tedy nepřipustnou.

V případě tohoto trestného činu nebude již tak obvyklé, že by jedním skutkem pachatel zasáhl do více práv chráněných touto skutkovou podstatou. Naopak nebude až tak vzácná situace, kdy takovýmto jednáním bude zároveň naplněna i skutková podstata trestného činu jiného, a to trestného činu zásahu do autorských práv; zejména v případě průmyslových vzorů. V tomto případě půjde o jednočinný souběh, kdy jedním činem je naplněno několik skutkových podstat. Tato skutečnost má pak vliv na samotnou trestnost tohoto činu i na možnosti uložení druhu a výše trestu.

I v tomto případě se jedná o trestný čin úmyslný a lze za něj uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest a jako tresty doplňkové trest propadnutí věci a trest zákazu činnosti.

3.3 TRESTNÝ ČIN PORUŠOVÁNÍ PRÁV K OCHRANNÉ ZNÁMCE, OBCHODNÍMU JMÉNU A CHRÁNĚNÉMU OZNAČENÍ PŮVODU (§ 150 TRESTNÍHO ZÁKONA)

Tento trestný čin chrání práva na označení. Ochranná známka a označení původu jsou běžně považována za práva průmyslového vlastnictví. Nicméně pro trestněprávní účely je vytvořena zvláštní skutková podstata. Trestné je nejenom jednání spočívající v užití ochranné známky, obchodní firmy či označení původu, ale také užití označení podobného. Trestné je jednání, které spočívá v dovozu, vývozu či uvedení do oběhu zboží či služeb označených ochrannou známkou, neoprávněné užívání obchodní firmy či uvádění do oběhu výrobků opatřených chráněným označením původu. V případech zásahu do práv k ochranným známkám je opět možný jednočinný souběh s trestným činem zásahu do autorských práv.

Jde také o trestný čin *úmyslný*, musí tedy být prokázán buď úmysl přímý, nebo alespoň úmysl nepřímý. Z rozhodnutí soudů opět vyplývá, že obchodník, který prodává zboží neoprávněné opatřené ochrannou známkou, které sám nabyt za neodůvodněně a nepřiměřeně nízkou cenu musel být smířen s tím, že se může dopustit zásahu do práv k ochranné známce. Jednal tedy v nepřímém úmyslu a je trestněprávně odpovědný.¹³

Trestněprávní známková ochrana je ve srovnání s ostatními průmyslovými právy poměrně užší. Zatímco u ostatních průmyslových práv trestní zákon blanketně odkazuje na průmyslověprávní předpisy a trestným činem se tak může stát prakticky jakékoli porušení těchto předpisů, které bude dosahovat určité společenské nebezpečnosti, u ochranných známek zákonodárce postupoval tak, že výslovně uvedl taxativní výčet trestně postížitelných jednání. Z tohoto důvodu pak nebude trestně odpovědná osoba, která umístí-

je na zboží ochrannou známku, a to i v tom případě, kdy toto zboží je dále s jejím vědomím uváděno do oběhu. Stejně tak se tato skutková podstata nevztahuje na osoby, které takovému výrobku skladují či užívají ochrannou známku v obchodní firmě, reklamě či korespondenci.

Za tento trestný čin je možné uložit stejné tresty jako v předchozím případě.

3.4 TRESTNÝ ČIN NEKALÉ SOUTĚŽE (§ 149 TRESTNÍHO ZÁKONA)

Na základě této skutkové podstaty lze postihovat i ta jednání, která neoprávněně zasahují do práv duševního vlastnictví, nicméně nelze je podřadit pod skutkové podstaty předchozí. Jde zejména o práva k obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacím návrhům a důvěrným informacím.

Ne každý neoprávněný zásah do těchto statků může být považován za trestný čin. Musí jít o jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku nebo poškodí dobrou pověst nebo ohrozí chod nebo rozvoj podniku soutěžitele. Tohoto jednání se tedy může dopustit pouze osoba, která je soutěžitelem poškozeného.

I tento trestný čin je koncipován jako úmyslný a je možné za něj uložit trest odnětí svobody až na jeden rok, peněžitý trest, trest propadnutí věci a jako trest doplňkový zákaz činnosti.

4. TRESTNÍ OCHRANA SPRÁVNÍ

Protiprávní jednání, které nedosahuje míry trestnosti vyžadované pro trestné činy je běžně možné veřejnoprávně postihnout v *přestupkovém řízení*. Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek označeno v zákoně (zák. č. 200/1990 Sb). Pachatelem přestupku může být pouze fyzická osoba. Za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá podle přestupkového zákona ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo dal k tomuto jednání příkaz. Veřejnoprávní odpovědnost právnických osob za takováto jednání musí být výslovně v zákoně uvedena. Nejedná se potom o přestupek, ale o tzv. *jiný správní delikt*. V oblasti správněprávní ochrany práv duševního vlastnictví se delikty právnických osob uplatňují výjimečně.

Z hlediska zavinění pro přestupek postačí *nedbalost*, a to i nevědomá. To značně rozšiřuje rozsah odpovědnosti za přestupek oproti trestněprávní odpovědnosti. Na druhou stranu postihována není příprava, pokus ani organizace, návod či pomoc ke spáchání přestupku.

Přestupky projednávají a rozhodují o nich obecní

¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2000 ve věci sp. zn. Tz 100/2000.

úřady ve správním řízení s právem odvolání ke krajskému úřadu. Proti pravomocnému rozhodnutí o přestupku lze podat správní žalobu ke krajskému soudu.

4.1 PŘESTUPEK NA ÚSEKU KULTURY (§ 32 PŘESTUPKOVÉHO ZÁKONA)

Jedním z přestupků na úseku kultury je i neoprávněné užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílání nebo databáze. Přestože je tato skutková podstata zařazena pod přestupky na úseku kultury je pro vznik odpovědnosti zcela nepodstatné, jaká je kulturní hodnota zasaženého předmětu. Jako přestupek tedy může být posuzováno v podstatě jakékoli zaviněné jednání, které je v rozporu s předpisy autorského práva pokud poruší nebo ohrozí zájem společnosti. Za tento přestupek je možné uložit pokutu do 15 000 Kč, trest propadnutí věci a za určitých okolností trest zákazu činnosti.

4.2 PŘESTUPEK PORUŠOVÁNÍ PRŮMYSLOVÝCH PRÁV (§ 33 ODS. 1 PÍSM. A) PŘESTUPKOVÉHO ZÁKONA)

Přestupku se dopustí ten, kdo neoprávněně vykonával práva, která jsou zákony na ochranu průmyslového vlastnictví vyhrazena majitelům těchto práv. Na rozdíl od souvisejícího trestného činu lze postihnout všechna jednání, kterými osoba zasahuje do všech průmyslových práv, pokud toto jednání naplní obecné znaky přestupku, a to včetně práv k ochranným známkám či označením původu. Trest za tento přestupek lze uložit ve stejném rozsahu jako v předchozím případě.

4.3 PŘESTUPEK NEOPRÁVNĚNÉHO UŽÍVÁNÍ OBCHODNÍ FIRMY NEBO ZAMĚNITELNÉHO OZNAČENÍ (§ 33 ODS. 1 PÍSM. B) PŘESTUPKOVÉHO ZÁKONA)

Za přestupek je považováno jak neoprávněné užívání obchodní firmy, tak jakéhokoliv označení zaměnitelného, jako je označení příznačné pro určitou osobu, aniž by muselo být zapsáno. Trestněprávní ochrana správní se tak vztahuje i na určitá nezapsaná označení. Oproti trestní ochraně soudní je v tomto směru širší. Konstrukce tohoto přestupku je identická jako v předchozím případě.

Další práva duševního vlastnictví jako obchodní tajemství, know-how, či důvěrné informace nejsou přestupkovým zákonem výslovně chráněna. Možností je podřadit zásah do těchto práv pod skutkovou podstatu neoprávněného užívání majetku (§ 50 přestupkového zákona).

Přestupková ochrana duševního vlastnictví nepředstavuje pro majitele těchto práv sama o sobě zá-

sadní prostředek ochrany. Jejím účelem je trestat společensky nebezpečné činy, a to i ty, které nelze podřadit pod trestněprávní soudní ochranu. Jde tedy primárně o ochranu veřejného zájmu; ochrana soukromých subjektivních práv je až odvozené povahy. Pro majitele práv potom přestupková ochrana může mít jiný význam. Jak bylo uvedeno výše, přestupkové řízení neumožňuje rušitele práv nijak zásadně sankcionovat, a tak tito pachatelé mnohdy celé řízení a jeho výsledek podceňují. Nicméně pozitivní výsledek přestupkového řízení představuje zásadní důkazní prostředek v civilním procesu, kde se již pro majitele práv může rozhodovat o značných hodnotách. Soud je totiž v civilním řízení vázán rozhodnutím o spáchání přestupku (§ 135 o. s. ř.).

5. OCHRANA PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ

Podnikat v České republice je v zásadě možné pouze na základě živnostenského nebo obdobného oprávnění či na základě oprávnění, které se týká samostatné profesní korporace (jako například v případě advokátů, notářů, patentových zástupců, soudních exekutorů atd.).

Živnostenská oprávnění udělují živnostenské úřady. Podle předmětu podnikání je živnostenské oprávnění uděleno buď vždy při splnění stanovených podmínek, nebo na základě správního uvážení živnostenského úřadu v případě koncesovaných živností. Pokud podnikatel závažným způsobem porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese či právními předpisy, může příslušný živnostenský úřad živnostenské oprávnění zrušit nebo pozastavit. Mezi závažné porušování povinností podnikatele patří také porušování práv k duševnímu vlastnictví. Podnikatelské oprávnění je možné zrušit či pozastavit bez ohledu na to, zda byl podnikatel v trestním či přestupkovém řízení odsouzen k trestu zákazu činnosti, a to i v případě, že podnikatel se porušováním práv k duševnímu vlastnictví přestupku či trestného činu nedopustil.

Porušování práv duševního vlastnictví při výkonu podnikatelské činnosti je nejčastější při provozování obchodu se zbožím, na němž vážnou práva duševního vlastnictví, provozování technologicky náročné výrobní činnosti, vydavatelské a nakladatelské činnosti, organizování uměleckých produkcí apod.

Podnikáním v České republice není využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti jejich původci či autory. Přestože v rámci této činnosti je porušování práv duševního vlastnictví poměrně častým jevem, na tuto skupinu osob ochranu duševního vlastnictví prostřednictvím živnostenských předpisů vztáhnout nelze.

Provozování podnikatelské činnosti bez příslušného podnikatelského oprávnění naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání (§ 118 trestního zákona).

V případě podnikatelské činnosti vyvíjené na základě oprávnění, které se týká samosprávné profesní organizace je porušování práv duševního vlastnictví běžně důvodem pro uložení kárného či disciplinárního opatření, tj. zejména pokuty, pozastavení členství v profesní korporaci či vyloučení z této korporace, jde-li o členství.

6. OCHRANA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU

Speciálním zákonem pro oblast zahraničního obchodu s předměty průmyslového vlastnictví je *zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví*.

Jak již napovídá název, tento předpis se nedotýká veškerého možného jednání, kterým je možno zasahovat do práv duševního vlastnictví, a nechrání ani všechna tato práva. Nestanoví ani žádnou zvláštní hmotněprávní úpravu. Jedná se o procesní předpis, který upravuje postup orgánů v souvislosti s potíráním pirátského zahraničního obchodu. Předmětem tohoto předpisu nejsou sama práva duševního vlastnictví, nýbrž zboží, na kterých tato práva vážnou.

6.1 PADĚLKY A NEDOVOLENÉ NAPODOBENINY

Český zákon rozlišuje dva druhy předmětného zboží:

1. Padělek

Padělkem je zboží, včetně obalu, na němž je bez souhlasu majitele *ochranné známky* umístěno označení stejné či zaměnitelné se zapsanou ochrannou známkou (včetně etiket, návodu, prospektů atd.), *obal*, na němž je umístěno toto označení, *nástroj* speciálně určený k výrobě ochranné známky, *zboží* porušující práva majitele *patentu*.

2. Nedovolená napodobenina

Nedovolenou napodobeninou je zboží včetně jeho obalu, které je vyrobené bez souhlasu majitele *patentu*, *autorského práva*, *práv s autorským právem souvisejících a práva k databázi*, *práva k zapsanému průmyslovému vzoru a práva k užitému vzoru*. Za nedovolenou napodobeninu se považuje i *nástroj* určený pro výrobu nedovolené rozmnoženiny.

Z uvedených definic vyplývá, že tento zákon se ne-

vztahuje na všechny výrobky, kterými je zasahováno do práv duševního vlastnictví. Nevztahuje se například na výrobky neoprávněně označené označením původu nebo zeměpisného označení, výrobky vyrobené bez souhlasu majitele práv k topografii polovodičového výrobku atd. Stejně tak se nevztahuje na zboží, které sice bylo vyrobeno či označeno se souhlasem majitele práv, nicméně jeho šíření či uvádění do oběhu ve státu dovozu povoleno nebylo a je s ním tedy nakládáno neoprávněně. Dále se nevztahuje na zboží, které nemá obchodní charakter a je osvobozeno od dovozního cla. Postiženo tedy může být jednoznačně pouze takové vadné zboží, které překračuje hranice s účelem jeho obchodování a nikoli pro soukromé užití.

Zákon lze použít pouze v případech, kdy zboží překračuje hranice a je vedeno celní řízení.¹⁴ Pokud je zboží již propuštěno do volného oběhu, nelze tohoto zákona použít. To také odpovídá účelu zákona zabránit mezinárodnímu obchodu s pirátsky vyrobeným zbožím a vytvořit efektivní podmínky pro zamezení tohoto zvláště nebezpečného jevu.

6.2 ŽÁDOST O PŘIJETÍ OPATŘENÍ NA HRANICÍCH K ZABRÁNĚNÍ PORUŠOVÁNÍ PRÁV

Soukromoprávní povaze práv duševního vlastnictví odpovídá koncepce správního řízení podle tohoto zákona. Celní opatření v souvislosti s uvedeným porušením práv lze provést pouze na návrh majitele práv či jiné oprávněné osoby. Tuto skutečnost navíc navrhovatel musí prokázat. V případech, kdy celní orgány odhalí zboží, u kterého je nebezpečí, že může být pirátského charakteru, celní orgán toto zboží zajistí a vyrozumí o této skutečnosti oprávněné osoby, které ve vlastním zájmu podají návrh na provedení celního opatření. Celní orgán je oprávněn toto zboží zajistit bez ohledu na práva třetích osob, tedy i v případě, kdy např. vlastnické právo ke zboží náleží zcela jiné osobě, než která zboží přepravuje nebo žádá o propuštění do volného oběhu.

Osoba, která se domáhá provedení celního opatření musí složit peněžní částku jako *jistotu*, která pak v případě, že se nejedná o napodobeniny nebo padělky, propadá ve prospěch státu za účelem náhrady škody způsobené osobám vůči nimž řízení směřovalo a náhrady nákladů řízení. Pokud se návrh oprávněné osoby ukáže jako oprávněný, celní orgán zboží zajistí.

Po rozhodnutí o zajištění zboží je oprávněná osoba povinna určovací žalobou zahájit soudní řízení, ve kterém soud s konečnou platností rozhodne, zda jde o padělky a napodobeniny či nikoli.

¹⁴ Po vstupu do Evropské unie však nebude valná část zboží, která bude překračovat hranice České republiky, procházet celním řízením. Tomu je třeba odpovídajícím způsobem upravit domácí legislativu. V současnosti se již připravuje nový zákon, který by měl zák. č. 191/1999 Sb. nahradit.

6.3 ZNIČENÍ ZBOŽÍ NEBO JEHO VYŘAZENÍ Z OBCHODOVÁNÍ

V případě soudního rozhodnutí, že zboží je padělkem či napodobeninou, nesmí celní úřad toto zboží propustit. Pokud v rámci tohoto soudního řízení či řízení jiného nebylo rozhodnuto o zabrání či propadnutí věci, může oprávněná osoba podat návrh na zničení tohoto zboží pod celním dohledem na náklady vlastníka zboží, popřípadě návrh na vyřazení tohoto zboží z obchodování bez jakéhokoliv nároku na náhradu škody.

O těchto návrzích pak rozhoduje celní orgán. Toto rozhodnutí představuje završení celého řízení a pro oprávněnou osobu maximální možnou ochranu před zneužitím pirátského zboží. Výjimečnou možností vyřazení zboží z obchodování je odstranění ochranných známek se souhlasem oprávněné osoby.

Uplatněním práv v tomto řízení nejsou navíc dotčeny jiné právní prostředky, které na ochranu svých práv může oprávněná osoba uplatnit; tedy například možnost podat soukromoprávní žalobu na ochranu práv duševního vlastnictví a náhradu škody. Navíc jednání, která jsou v rozporu s tímto řízením jsou přestupky či správními delikty, za které je možno uložit pokuty nebo trest propadnutí či zabrání zboží. Spáchat přestupek či delikt může i osoba odlišná od vlastníka zboží či osoba právnická.

7. OCHRANA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ PROSTŘEDNICTVÍM SPOTŘEBITELSKÉHO PRÁVA

Základním předpisem v této oblasti je *zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*, který stanoví některé podmínky podnikání významné pro ochranu spotřebitele a další související skutečnosti. Jde tedy o předpis vnitřně i obsahově poněkud nekonzistentní.

Jednou z oblastí, na kterou se zákon zaměřuje, je i oblast ochrany spotřebitele před nabídkou pirátského zboží. Jak již napovídá název, účelem tohoto zákona je především ochrana *práv spotřebitelů*, nikoli majitelů práv duševního vlastnictví. To ovšem nemění nic na skutečnosti, že pro majitele těchto práv jde o významný prostředek ochrany jejich práv, byť odvozené povahy. Z povahy věci také vyplývá, že zmíněný zákon lze použít pouze na skutečnosti související s podnikáním, zato ale bez ohledu na povahu tohoto podnikání. Osobám, které nevykonávají *podnikatelskou činnost* z tohoto zákona povinnosti nevznikají.

V rámci ochrany spotřebitele je *zakázáno klamavé jednání*, spočívající zejména v uvádění nepravdivých, nedoložených, neúplných či nepřesných, nejasných či dvojsmyslných nebo přehnaných údajů nebo zamlčování údajů o skutečných vlastnostech výrobků nebo služeb. Přičemž za klamání spotřebitele se považuje také nabídka nebo prodej výrobků nebo zboží porušu-

jících některá práva duševního vlastnictví či jeho skladování za účelem prodeje.

Zákonná definice zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví je identická jako v *zákoně č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví*. Ochrana je však širší než v předchozím případě a není vázána pouze na zboží překračující hranice státu. Především se vztahuje také na poskytování *služeb*, nikoli pouze na obchodování s výrobky. Navíc ochrana je poskytována i takovým právům duševního vlastnictví jako je obchodní firma či označení původu výrobků, pokud neoprávněné označování výrobků či poskytování služeb s tímto označením může klamat spotřebitele.

Podnět k přijetí příslušných opatření může podat každá osoba, která prokáže právní zájem na zamezení *podnikání* zasahujícího do práva duševního vlastnictví. Tato osoba je však povinna složit peněžní částku jako *jistotu*, která v případě neoprávněnosti podnětu bude sloužit jako úhrada nákladů dozorového orgánu vzniklých v souvislosti s vyřizováním tohoto podnětu.

Dozorovými orgány jsou *Česká obchodní inspekce*, se sídlem v Praze, a *živnostenské úřady*. Na úseku zemědělských, potravinářských, kosmetických, tabákových a dalších výrobků správu vykonává *Státní zemědělská a potravinářská inspekce*, se sídlem v Brně. Oprávnění k zajištění zboží však ze zákona o ochraně spotřebitele dozorový orgán sám o sobě nemá (toto oprávnění je mu však přiznáno s odkazem na *zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušující některá práva duševního vlastnictví*). Pouze v případě *bezprostředního ohrožení* majetku je oprávněn *pozastavit prodej* výrobků nebo poskytování služeb nebo *uzavřít provozovnu*. Obnovit prodej výrobků či poskytování služeb anebo otevřít provozovnu lze až po uvedení do nezávadného stavu a jen s písemným souhlasem dozorového orgánu. Za porušení tohoto zákona je možno uložit *pokutu*. Jedná se o tzv. jiný správní delikt, který může spáchat jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Nelze však uložit trest propadnutí věci či zabrání zboží. Tento postup odpovídá účelu zákona, jímž není ochrana majitelů práv duševního vlastnictví, nýbrž ochrana spotřebitele.

8. NEKALÁ SOUTĚŽ

Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům. Jednáním v nekalé soutěži pak je jakékoli neoprávněné užívání duševního vlastnictví, pokud je toto jednání způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům. Jedná se zejména o nekalosoutěžní skutkové podstaty parazitování, klamavého označení výrobku či služeb či

vyvolání nebezpečí záměny. Ostatní obdobná jednání lze podřadit pod generální klauzuli nekalosoutěžních jednání, což se také běžně děje.

Osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží ohrožena či porušena, se mohou proti rušiteli domáhat, aby se tohoto jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále mohou požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, případně zveřejnění rozsudku na náklady rušitele.¹⁵

ZÁVĚR

Ochrana práv duševního vlastnictví v České republice navazuje na tradice rakouského práva a práva Československé republiky z let 1918–1938. Vývoj tohoto právního odvětví byl přerušen po druhé světové válce, kdy byl potlačován význam duševního vlastnictví, ostatně stejně jako význam soukromého vlastnictví jako celku, které mělo časem zcela vymizet.

Od počátku 90. let je ochrana duševního vlastnictví znovu zaručena na ústavní úrovni. Od této doby také dochází k průběžnému zlepšování legislativy primárních soukromoprávních norem regulujících oblast duševního vlastnictví, a to pod významným vlivem práva Evropských společenství.

Dalším faktorem zvyšujícím ochranu duševního vlastnictví v České republice je zdokonalování práce orgánů činných v trestním řízení, zejména pak práce policie a státního zastupitelství.

Rovněž pojetí ochrany práv duševního vlastnictví je zcela odlišné než tomu bývalo v minulosti. Tato práva nabývají mnohdy mimořádné ekonomické hodnoty,

což přináší stále větší motivaci ke kriminálnímu jednání pachatelů. Navíc vědecký pokrok, který je v této oblasti mimořádný, způsobuje nebyvalou dynamiku právních vztahů a stejně tak i rostoucí požadavky vůči státním orgánům na ochranu těchto vztahů.

Tomu všemu je nutné přizpůsobovat i práci vyšetřovacích orgánů, včetně jejich personálního a materiálního zabezpečení, což v době opětovného přechodu z centrálně řízeného a protektorského ekonomického systému do systému tržního hospodářství nebyla a není věc jednoduchá. Obdobně se museli novému prostředí přizpůsobit majitelé duševního vlastnictví, kteří byli nuceni rázem akceptovat soukromoprávní charakter duševního vlastnictví a s tím související požadavek na jejich péči o tato práva.

Problém se naskytl také v interpretaci a posuzování trestných činů soudy, které se často nepřiměřeně striktně držely stylu rozhodování z doby minulé. Mnohé kriminální činy v oblasti duševního vlastnictví byly postiženy až na základě mimořádného opravného prostředku, kterým je stížnost ministra spravedlnosti pro porušení zákona. To se týkalo zejména posuzování míry zavinění pachatelů, která je pro trestněprávní postih zcela zásadní.

Celkově lze shrnout, že v dnešní době existuje v České republice dostatek právních prostředků pro potírání nezákonného jednání v oblasti práva duševního vlastnictví. V současnosti by tedy neměla již nastat situace, že se majitelé duševního vlastnictví či orgány činné v trestním řízení dostanou při ochraně duševního vlastnictví do právní nouze. Problémem ale dosud zůstává dlouhá průměrná délka civilního soudního řízení.

¹⁵ Podrobněji viz HAJN, P.: „Skeleton-Key Program“ and Protection Against Unfair Competition. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 58–68. KOUBA, D. – SÖHLKE, R.: Unlauterer Wettbewerb in der Tschechischen Republik. *Wirtschaft und Recht in Osteuropa (WiRO)*. 2000, č. 10, ss. 329–332. Dokončení: *Wirtschaft und Recht in Osteuropa (WiRO)*. 2000, č. 11, ss. 366–368. OLIVA, L.: Some question on the mutual relations between the protection of economic competition and the protection of intellectual property rights. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 2, ss. 16–26. OPLTOVÁ, M.: Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in der Tschechischen Republik. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht. Internationaler Teil (GRUR Int.)*. Roč. 43, 1994, č. 8/9, ss. 710–713. MACEK, J.: Protection Against Unfair Competition Acts Through a Preliminary Injunction of the Court. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 40–58. PEIFER, K. N.: Introduction of Unfair Competition Legislation in the Former Socialist States of Central and Eastern Europe. *International Review of Industrial Property and Copyright Law (IIC)*. Roč. 26, 1995, č. 4, ss. 535–540. SVOBODOVÁ, Y.: Preliminary rulings in lawsuits concerning unfair competition. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 30–42.

K judikatuře viz. např. Unfair competition – exploitation of reputation of another Ruling of the High Court of Justice in Prague issued on 19. 4. 1995, file number 3 Cmo 328/94. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 2, pp. 80–98. Unfair Competition – False Advertising, Decision of the former Supreme Court of September 11, 1992, reference no. 3 Cmo 36/92. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 68–79. Unfair Competition – Preliminary Injunction, Decision of the Upper Court in Prague of 29 September 1994 reference no. 3 Cmo 406/94. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 80–84. Unfair Competition – Preliminary Injunction, Decision of the Upper Court in Prague of December 5 1994 reference no. 3 Cmo 843/94. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 80–84. Unfair Competition – Contributing Towards Mistaken Identity, Decision of the Former Supreme Court of CR, of October 7, 1992 reference no. 3 Cmo 204/92. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 94–98. Unfair Competition – Preliminary Injunction, Decision of the Upper Court in Prague of September 12, 1994, reference no. 3 Cmo 143/94. *Intelektuální vlastnictví a hospodářská soutěž*. Roč. 1, 1995, č. 1, ss. 98–106.